



Visa tiesa apie gyvenimą
po skraiste Saudo Arabijoje

PRINCESĖ

JEAN SASSON

Alma littera

ĮŽANGA



Krašte, kurį tebevaldo karaliai, aš esu princesė. Pristatyti jums galiu tik kaip Sultana – tikrojo savo vardo negaliu atskleisti, nes bijau, kad manęs ir mano artimųjų neištiktų kas bloga dėl to, ką ketinu jums papasakoti.

Esu Saudo Arabijos princesė, karališkosios Saudidų dinastijos, šiuo metu valdančios Saudo Arabijos Karalystę, narė. Kaip moteris iš vyrų valdomo krašto, negaliu kreiptis tiesiai į jus, todėl paprašiau draugę amerikietę, rašytoją Jean Sasson, išklaudyti mane, o paskui papasakoti mano istoriją.

Gimiau laisva, bet šiandien esu sukaustyta grandinėmis. Jos, nematomos, buvo laisvai užmestos ant manęs ir aš jų nepastebėjau, kol sulaukiau tokio amžiaus, kai ėmiau viską suprasti, ir tada mano gyvenimas virto nuolatine baime.

Iš pirmų ketverių gyvenimo metų neišliko jokių prisiminimų. Turbūt juokdavausi ir žaisdavau kaip visi maži vaikai, palaimingai nenujausdama, kad dėl to, jog neturiu varpos, gimtinėje esu nieko verta.

Kad suprastumėte mano gyvenimą, turite žinoti apie mano protėvius. Mes, šių dienų Saudidai, kilę iš emyrų, prieš šešias kartas valdžiusių Nadždą – beduinų žemes, dabar sudarančias dalį Saudo Arabijos Karalystės. Pirmieji Saudidai buvo vyrai, jų drą-

siausios svajonės tebuvo užkariauti gretimus dykumų plotus ir patirti nuotykių naktimis puldinėjant kaimynines gentis.

1891 metais staiga ištiko nelaimė: Saudidų giminė buvo sutriuškinta mūšyje ir neturėjo kitos išeities, kaip bėgti iš Nadždo. Abdel Azizas, ilgainiui tapsiantis mano seneliu, tuo metu buvo dar vaikas. Jis vos ištvėrė sunkų bėgimą dykuma. Vėliau jis pasakos, kaip degė iš gėdos, kai tėvas liepė jam lįsti į didelį maišą, o paskui permetė jį per kupranugario balną. Jo sesuo Nura buvo įgrūsta į kitą maišą, pakabintą ant kito jų tėvo kupranugario šono. Graužiamas kartėlio, kad būdamas per mažas negali kautis ir gelbėti savo namų, įpykęs vaikas dirščiojo pro maišą, siūbuojantį į šalis kupranugariumi einant. Vėliau jis prisimins, kad tada, kai pažemintas šeimos pralaimėjimo stebėjo, kaip iš akių pranyksta gimtinė, kurios grožį jis amžinai prisimins, jo gyvenimas pakrypo visai kita vaga.

Po dvejų klajokliško gyvenimo dykumoje metų Saudidų šeima prisiglaudė Kuveite. Pabėgėlio gyvenimas Abdel Azizui buvo toks bjaurus, kad jis visai dar vaikas būdamas prisiekė atkariauti dykumų smėlynus, kuriuos kadaise vadino namais.

Taigi 1901 metų rugsėjį dvidešimt penkerių metų Abdel Azizas grįžo į mūsų gimtinę. Kitų metų sausio 16-ąją, daugelį mėnesių kentęs sunkumus jis negailestingai sumušė priešus Rašididus. Vėliau, norėdamas užsitikrinti dykumų genčių ištikimybę, Abdel Azizas vedė per tris šimtus moterų, o šios pagimdė per penkiasdešimt sūnų ir aštuoniasdešimt dukrų. Mylimiausių žmonių sūnūs įgijo favoritų statusą; šių sūnų, dabar jau suaugusių, rankose sutelkta visa mūsų šalies valdžia. Iš visų žmonių Abdel Azizas labiausiai mylėjo Chasą Sudairi. Chasos sūnūs bendromis jėgomis valdo tėvo sukurtą karalystę. Vienas iš jų, Fahdas, dabar yra mūsų karalius*.

Daugelis sūnų vedė pusseseres, o daugelis dukterų ištekėjo už pusbrolių** iš garsių mūsų šeimos atšakų, tokių kaip Al Turkiai, Džiluviai ir Al Kabirai. Dabartiniai princai iš šių santuokų yra

* Fahdas mirė 2005 m. (Čia ir toliau – *vert. past.*)

** Musulmonų šalyse pusbrolių santuokos yra dažnos.

tarp įtakingiausiųjų Saudidų. Šiandien, 1991 metais, mūsų plati šeima apima beveik dvidešimt vieną tūkstantį narių. Iš jų maždaug tūkstantis princų ir princesių yra tiesioginiai didžiojo vado karaliaus Abdel Azizo palikuonys.

Aš, Sultana, irgi esu viena jų.

Pirmas dalykas, kurį gyvai prisimenu, susijęs su smurtu. Kai buvau ketverių, paprastai švelni motina skėlė man antausį. Kodėl? Už tai, kad mėgdžiojau besimeldžiantį tėvą. Užuoat meldusis Mekai, meldžiausi šešerių metų broliui Ali, mat laikiau jį Dievu. Iš kur galėjau žinoti, kad jis ne Dievas? Praėjus trisdešimt dvejiems metams prisimenu, kaip skaudėjo ausį ir kaip mano galvoje ėmė kirbėti klausimas: jeigu mano brolis – ne Dievas, kodėl su juo elgiamasi kaip su Dievu?

Šeimoje, auginančioje dešimt dukrų ir vieną sūnų, viešpatavo baimė, kad žiauri mirtis pasiglemš vienintelį gyvą vyriškosios lyties palikuonį; kad daugiau sūnų nebegims; kad Dievas prakeikė mūsų šeimą ir todėl siunčia vien dukras. Mano motina bijojo kiekvieno nėštumo, meldavo sūnaus ir baiminosi dukros. Ji gimdė vieną mergaitę po kitos, užaugo dešimt.

Didžiausia mano motinos baimė virto tikrove, tėvui parsivedus kitą, jaunesnę, žmoną, kad ši pagimdytų jam vertingesnių sūnų. Ši daug žadanti žmona padovanojo jam tris sūnus, bet jie visi gimė negyvi, tada tėvas su ja išsiskyrė. Tačiau galiausiai, vedęs ketvirtą žmoną, mano tėvas praturtėjo sūnumis. Vis dėlto vyresnysis mano brolis visados išliko pirmagimis ir todėl elgėsi su mumis kaip tikrų tikriausias patvaldys. Kaip ir mano seserys apsimetinėjau brolių garbinanti, bet iš tikrųjų baisiai nekenčiau engėjo.

Mano motina dvylikametė buvo ištekinta už tėvo. Jam buvo dvidešimt. Ėjo 1946-ieji, buvo praėję metai nuo pabaigos didžiojo karo, nutraukusio naftos gavybą. Nafta, gyvybinė šių dienų Saudo Arabijos jėga, dar nebuvo sukrovusi didžiulių turtų mano tėvo šeimai – Saudidams, bet palengva pradėjome justti jos įtaką mūsų šeimai. Didžiųjų valstybių vadovai ėmė rodyti pagarbos ženklus mūsų karaliui. Didžiosios Britanijos premjeras Vinstonas Čerčilis padovanojo karaliui Abdel Azizui prabangų rolsroisą. Skaisčiai

žalias automobilis su sosto pavidalo užpakaline sėdyne saulėje žvilgėdavo kaip brangakmenis. Nors automobilis buvo be galo ištaigingas, karalių jis tikriausiai nuvylė, nes įdėmiai jį apžiūrėjęs atidavė vienam savo mylimiausių brolių Abdulai.

Abdula, mano tėvo dėdė ir artimas draugas, pasiūlė savo automobilį povestuvinei kelionei į Džidą. Tėvas sutiko ir tuo labai nudžiugino motiną – ji niekad jos nebuvo važiavusi automobiliu. 1946-aisiais – ir nesuskaičiuojamą daugybę šimtmečių – kupranugaris buvo įprasta susisiekimo priemonė Artimuosiuose Rytuose. Praeis dar trys dešimtmečiai, kol paprasti saudoarabai patogiai keliaus automobiliais, užuot joję kupranugariu.

Per septynias tos povestuvinės kelionės dienas ir naktis mano tėvai laimingai kirto dykumą ir nusigavo į Džidą. Deja, skubėdamas išvykti iš Rijado tėvas užmiršo pasiimti palapinę; dėl šito neapsižiūrėjimo, kadangi šalia nuolat sukiojosi keli tarnai, mano tėvai pirmą kartą sugulė kartu tik atvykę į Džidą.

Ta varginanti kelionė per dulkes mano motinai buvo vienas iš laimingiausių prisiminimų. Nuo tol ji savo gyvenimą skirstė į dvi dalis – „prieš kelionę“ ir „po kelionės“. Kartą ji man pasakė, kad su ta kelione baigėsi jos jaunystė, nes ji buvo per maža suprasti, kas jos laukia to ilgo kelio gale. Jos tėvai mirė per karštinės epidemiją ir ji liko našlaite būdama aštuonerių. Dvylikos buvo ištekinga už smarkaus būdo vyro, tamsaus storžievio. Ji buvo prastai pasirengusi gyvenime daryti ką nors daugiau, negu šokti pagal jo dūdelę.

Trumpai pabuvę Džidoje mano tėvai grįžo į Rijadą, nes ten savo dinastiją tęsė patriarchališka Saudidų giminė.

Mano tėvas buvo negailestingas vyras, taigi nesunku nuspėti, kad motina buvo liūdna moteris. Iš tos didžiai nelaimingos jų santuokos radosi šešiolika vaikų, vienuolika iš jų atlaikė vaikystės pavojus ir liko gyvi. Šiandien dešimt jų moteriškosios lyties atžalų gyvena valdomos savo vyrų. Vienintelis gyvas poros sūnus, iškilus Saudo Arabijos princas ir verslininkas, turintis keturias žmonas ir daugybę meilužių, gyvena prabangos ir malonumų kupiną gyvenimą.

Iš to, ką esu skaičiusi, žinau, kad daugumoje šalių, kadaise gar-

sėjusių kultūra, dabartinė karta šypsosi prisimindama savo prose- nių primityvumą ir nemokšišumą. Civilizacijai žengiant į priekį individai šviesdamiesi įveikia baimę dėl savo laisvės. Žmonių vi- suomenė noriai įgyja žinių ir keičiasi. Stulbina, kad mūsų protėvių žemė per tūkstantmetį menkai tepasikeitė. Pridygo šiuolaikiškų pastatų, visi gali naudotis naujaisiais medicinos laimėjimais, bet į moterų bėdas ir jų gyvenimo kokybę vis dar žiūrима pro pirštus.

Tačiau dėl prastos moterų padėties mūsų visuomenėje nedera kaltinti islamo. Nors Korane išties tvirtinama, kad moterys žemes- nės už vyrus, panašiai kaip Biblijoje vyrams suteikiama teisė val- dyti moteris, mūsų pranašas Mahometas mokė mūsų lyčiai rodyti tik gerumą ir elgtis su ja tik teisingai. Pranašo Mahometo sekėjai vyrai nusprendė laikytis ankstyvųjų viduramžių papročių ir tradi- cijų, užuot klausę Mahometo žodžių ir sekę Jo pavyzdžiu. Mūsų Pranašas piktinosi papročiu žudyti kūdikius – Jo laikais šeimose taip buvo įprasta atsikratyti nepageidaujamų mergaičių. Jo žo- džiuose justi susirūpinimas, kad moterys gali būti skriaudžiamos ar kad į jas gali būti žiūrима abejingai: „Tegul Dievas atveda į rojų kiekvieną, kuris turi dukrą ir jos nepalaidoja gyvos, jos nebara ir kuris neteikia pirmenybę savo vyriškosios lyties vaikams, o ne jai.“

Tačiau šiame krašte vyrai nėrėsi ir neriasi iš kailio, kad už- tikrintų, jog gims vyriškosios, ne moteriškosios lyties atžala. Ko vertas kūdikis, gimęs Saudo Arabijos karalystėje, vis dar spren- džiama iš to, turi jis varpą ar neturi.

Vyrai mano šalyje įsitikinę, kad jų padėtį nulemia, kaip jie pateisino su jais siejamus lūkesčius. Saudo Arabijoje vyrui pasi- didžiavimą kelia jo moterys, todėl jis turi primesti joms savo auto- ritetą ir valdyti jų geidulius, antraip jo laukia vieša gėda. Vyrai įsi- tikinę, kad moteris nesugeba valdyti savo lytinio potraukio, todėl vyras rūpestingai turi saugoti jos seksualumą. Jis visais atžvilgiais kontroliuoja moterį, bet su meile tai neturi nieko bendra – jis tai daro tik iš baimės suteršti savo garbę.

Saudo Arabijos vyro galia nežabota; jo žmona ir vaikai lieka gyvi, tik jeigu jis pats to nori. Mūsų namuose jis yra valstybė. Vis- kas prasideda nuo berniukų auklėjimo; nuo mažų dienų jiems ka-

lama į galvą, kad moterys mažai ko vertos – jos egzistuoja vien jų patogumui. Sūnus mato, kokią panieką motinai ir seserims rodo tėvas. Dėl šios atviros paniekos jis dažnai ir pats ima niekinti visas moteris ir negali patirti malonumo bendraudamas su kitos lyties atstove. Jis mokomas tik moters vergės šeimininko vaidmens, tad nenuostabu, kad atėjus metui susirasti gyvenimo draugę žiūri į ją kaip į savo daiktą, o ne kaip į partnerę.

Štai kodėl mano šalyje į moteris tėvai nekreipia dėmesio, broliai jas niekina, o sutuoktiniai skriaudžia. Šį užburimą ratą sunku pertraukti ir nesvarbu, kad vyrai, primetantys tokią gyvenimą savo moterims, patys būna nelaimingi santuokoje – argi bent vienas vyras gali būti nuoširdžiai patenkintas, iš visų pusių supamas tokio vargo? Darosi akivaizdu, kodėl mano šalies vyrai mėgina pasitenkinti iš pradžių imdami vieną moterį po kitos į žmonas, paskui – į meilužes. Tie vyrai nė nenučiuokia, kad laimę gali rasti savo namuose, su viena sau lygia moterimi. Elgdamiesi su moterimis kaip su vergėmis, kaip su daiktais, vyrai tampa tokie pat nelaimingi kaip ir moterys, kurias valdo, todėl meilė ir tikra bičiulystė abiem lytims tampa nepasiekiamos.

Mūsų moterų istorija slepiama po juodu paslapties šydu. Jokiuose viešuose dokumentuose neregistruojamas nei mūsų gimimas, nei mirtis. Vyrishkosios lyties vaikų gimimas fiksuojamas šeimos ar genties dokumentuose, tačiau nieko panašaus nedaroma gimus mergaitei. Dažniausiai gimus moteriškosios lyties kūdikiui šeima arba sielvartauja, arba gėdijasi. Nors vis daugiau moterų gimdo ligoninėse, kaimo vietovėse dažniausiai gimdoma namie. Saudo Arabijos valdžia vis kruopščiau fiksuoja demografinius pokyčius, tačiau visuotinės šalies gyventojų apskaitos neveda.

Dažnai savęs klausiau: jeigu mūsų, dykumos moterų, atsiradimas šiame pasaulyje ir atsisveikinimas su juo nėra fiksuojamas jokiuose dokumentuose, ar tai reiškia, kad mūsų apskritai nesama? Jeigu niekas nežino, kad aš esu, ar tai reiškia, kad manęs nėra?

Šis faktas labiau negu gyvenime patirtos skriaudos pastūmėjo mane šitaip išties pavojingai rizikuoti, idant papasakočiau savo istoriją. Taip, mūsų šalies moterys slepiasi po skraistėmis ir yra

griežtai kontroliuojamos patriarchalinės visuomenės, bet permainos turės ateiti, nes mūsų lytis pavargo nuo paprotinių pančių. Mes trokštame asmeninės laisvės.

Pamėginsiu papasakoti apie Saudidų princesės gyvenimą pradėdama nuo ankstyviausių prisiminimų ir pasitelkdama į pagalbą dienoraštį, kurį slapčia rašiau nuo vienuolikos. Pasistengsiu atskleisti uoliai slepiamą kitų saudoarabių, milijonų paprastų moterų, gimusių ne karališkojoje šeimoje, gyvenimą.

Papasakoti tiesą siekiu dėl paprastos priežasties: esu viena iš tų moterų, į kurias nekreipė dėmesio tėvai, kurias niekino broliai ir skriaudė sutuoktiniai. Aš ne viena tai patyriau. Yra daugybė tokių kaip aš, tik jos negavo galimybės atskleisti savo istoriją.

Tiesa retai išstrūksta iš kokių nors Saudo Arabijos rūmų, nes mūsų visuomenė didžiai paslaptinga. Žinokite: visa, ką aš papasakojau ir ką čia surašė autorė, yra tiesa.